

13. Kodeks zakoniv pro pratsyu Ukrainy : Zakon Ukrainy [«Labor Code of Ukraine»: Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayins'koyi RSR – Information of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR, annex to 50 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.09.2019

УДК 342.922:338.436

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2019.7.12>

Соболь Євген Юрійович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: 81sobol@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0804-8354>

Михайлов Олександр Васильович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри права та правового регулювання авіаційної діяльності
Львівської академії Національного авіаційного університету
e-mail: mihay.sasha14@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9129-1971>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОСАДОВИХ ОСІБ ЯК СУБ'ЄКТІВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

У статті досліджено поняття «посадова особа», враховуючи його нормативно-правове визначення та погляди вітчизняних науковців. Зосереджено увагу на порівнянні поняття «посадова особа», «службова особа», «державний службовець».

Визначено позиції науковців на поняття «посадової особи» з позиції нормативно-правового забезпечення Агропромислового комплексу України. Зазначено, що в широкому розумінні посадові особи є окремою категорією визначеною посадою державної служби, передбаченої штатним розписом та наділені відповідними посадовими повноваженнями державно-владного та організаційно-правового спрямування. У вузькому розумінні посадовими особами є службовці, які здійснюють «державно-владні повноваження, що визначаються компетенцією і службовою діяльністю».

Зроблено висновок, що посадова особа – це службовець, який обіймає посаду державної служби, визначену структурою та штатним розписом, на підставі нормативних актів, виконує управлінські та організаційно-правові функції, що входять до його професійної компетенції відповідно до напрямку діяльності органу публічної адміністрації, які безпосередньо призводять до настання певних юридичних наслідків за які може настати як позитивна так і негативна відповідальність.

Зазначено, що адміністративно-правовий статус посадової особи, як суб'єкта АПК - це сукупність нормативно визначених повноважень у відповідній галузі (землеробство; тваринництво; харчова промисловість; переробна промисловість; ветеринарна медицина; насінництво та росадництво; садівництво, виноробство; рибне господарство), в межах яких зосереджені їх права, обов'язки і гарантії їх реалізації, та за не виконання (неналежне виконання) яких настає юридична відповідальність.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, посадова особа, орган виконавчої влади, статус, правовий статус.

Sobol Ye., Mikhailov O. ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF OFFICIALS AS SUBJECTS OF THE AGRICULTURAL COMPLEX OF UKRAINE

The article explores the notion of "official", taking into account its normative legal definition and the views of national scientists. The focus is on comparing the notions of "official", "civil servant".

The positions of scientists on the concept of "official" from the standpoint of normative and legal support of the Agroindustrial Complex of Ukraine have been determined. It is stated that, in the broad sense, officials are a separate category defined by the position of the civil service, envisaged by the staff list and endowed with the respective official powers of the state-governmental and organizational-legal direction. In a narrow sense, officials are officials who exercise "public-authority powers determined by competence and official activity."

It is concluded that an official is an official who occupies a civil service position, determined by structure and staff list, on the basis of normative acts, performs managerial and organizational-legal functions within his professional competence in accordance with the direction of activity of a public administration body, which directly lead to certain legal consequences for which both positive and negative liability can occur.

It is stated that the administrative and legal status of an official as a subject of agroindustrial complex is a set of statutory powers in the relevant field (agriculture; animal husbandry; food processing; veterinary medicine; seed and seedling; gardening).

winemaking; fisheries); within which their rights, duties, and guarantees of their realization are concentrated, and for the non-performance (improper performance) of which comes legal responsibility.

Key words: agro-industrial complex, official, executive body, status, legal status.

Постановка проблеми. Формування та розвиток Агропромислового комплексу України (далі – АПК) відіграє суттєве значення у подальшому розвитку економіки держави та формуванні міцного підґрунтя для іноземних інвестицій. По показникам розвитку зазначеного сектору економіки Україна посідає провідні позиції на міжнародному рівні.

На сьогодні АПК формує у своєму складі наступні галузі: землеробство; тваринництво; харчова і переробна промисловість; ветеринарна медицина; насінництво та росадництво; садівництво, виноробство; рибне господарство тощо.

Розгалуженість галузей АПК тягне у своєму змісті певні недоліки пов'язані: несистематизованістю законодавства у досліджуваний галузі, колізійністю окремих правових позицій між собою; неузгодженостю дій посадових осіб як в межах окремої складової галузі так в межах галузей агропромислового комплексу в цілому. Усе зазначене свідчить про необхідність дослідження та приведення до єдиного уніфікованого підходу елементів адміністративно-правового статусу посадових осіб суб'єктів Агропромислового комплексу України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наразі дослідження зазначеного напрямку можна умовно розподілити на дві складові, по-перше визначення елементної структури адміністративно-правового статусу посадової особи органів виконавчої влади в загальному ракурсі; по-друге специфіки змісту окремих елементів адміністративно-правового статусу посадової особи, як суб'єктів саме Агропромислового комплексу України. Різні аспекти дослідження зазначених напрямків стали предметом розгляду Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, С.В. Додіна, В.К. Колпакова, Т.О. Коломосець, Р.А. Калюжного, Н.П. Тиндик, В.П. Петкова, С.В. Петкова, А.О. Селіванова, С.Г. Стеценка та ін.

Мета статті – характеристика структурних елементів адміністративно-правового статусу посадових осіб, як суб'єктів АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність посадових осіб органів виконавчої влади є запорукою неухильного виконання законів та підзаконних актів усіма суб'єктами права. Адже саме у процесі реалізації повноважень посадовими особами органів виконавчої влади відбувається реальне втілення в життя законів та інших правових актів держави, практичне застосування державою всіх важелів організуючого впливу на певні процеси суспільного розвитку [1, с. 5].

Перш ніж перейти до розгляду питання адміністративно-правового статусу посадових осіб, як суб'єктів АПК доцільним буде розглянути поняття «посадової особи».

На сьогодні в межах чинного законодавства та наукової літератури не має узгодженого поняття «посадової особи». Тривалий час серед науковців точаться дискусії з приводу ототожнення поняття «посадової особи» та «службової особи». Визначення їх відмінних та спільних ознак. Не зупиняючись на дослідження зазначеного напрямку, перейдемо безпосередньо до поглядів науковців на поняття «посадова особа».

Уперше в законодавстві України термін «посадова особа» введено Законом «Про державну службу» [2]. Так, ст. 2 даного Закону посадовими особами вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

Поряд з цим відмінне, від попередньо наведеного, формулювання поняття «посадової особи» було наведено у наступних нормативно-правових актах: Кримінальному кодексі України; Наказі ДПА України «Про затвердження Порядку застосування норм пункту 15.4 статті 15 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 19.03.2001 № 113; Наказі Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи «Про затвердження Правил техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях» від 15.08.2007 № 557.

Поряд з нормативно-правовим еволюціонуванням поняття «посадової особи» в загальноправовій науці виділяють двома протилежними тлумаченнями: [3, с. 13].

У широкому розумінні поняття посадової особи, у більшості випадків пов'язують з виконанням посадовими особами відповідних завдань та наділення їх певними повноваженнями [4, с. 113].

Враховуючи викладене вище можна зазначити, що в широкому розумінні посадові особи є окремою категорією визначеною посадою державної служби, передбаченої штатним розписом та наділені відповідними посадовими повноваженнями державно-владного та організаційно-правового спрямування.

У вузькому розумінні посадовими особами є службовці, які здійснюють «державно-владні повноваження, що визначаються компетенцією і службовою діяльністю» [5, с. 70].

Згідно такої позиції можливо визначити наступні ознаки посадової особи: наявність державно-владних повноважень; право застосовувати заходи державного примусу.

Автор вважає, що проблема визначення поняття «посадова особа» полягає саме у тому, що як в науці, так і в законодавстві переважає галузевий підхід до розуміння цієї категорії. Як правило, представники галузевих юридичних наук розглядають поняття посадової особи лише у взаємозв'язку з цілями й особливостями тієї чи іншої галузі права, що веде до односторонності в розкритті сутності та змісту цього поняття. Тому цілком доцільно підтримати думку В.Б. Авер'янова який визначає, що в період реформаційних змін у сфері державної служби особливого значення набула проблема подолання галузевих підходів у визначенні поняття „посадова особа”, його уніфікації та законодавчого закріплення [6, с. 399].

Таким чином, слід визначити, що *посадова особа* – це службовець, який обіймає посаду державної служби, визначену структурою та штатним розписом, на підставі нормативних актів, виконує управлінські та організаційно-правові функції, що входять до його професійної компетенції відповідно до напрямку діяльності органу публічної адміністрації, які безпосередньо призводять до настання певних юридичних наслідків за які може настати як позитивна так і негативна відповідальність.

Посадова особа фігурує в трьох гілках влади законодавчій, виконавчій та судовій. Але в межах зазначеного напрямку дослідження предметом є розгляд посадових осіб, як суб'єктів АПК, до яких слід віднести: Президента України, Верховну Раду України, центральні органи виконавчої влади (Міністерство аграрної політики та продовольства України; Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів тощо); місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого часоврядування.

У своїй більшості зазначені посадові особи віднесені до виконавчої гілки влади, на яких саме буде зосереджений зазначений напрям дослідження. Серед науковців виокремлюються підходи до формулювання поняття «посадова особа органу виконавчої влади», яка фактично не має відмінностей від визначених вище понять «посадової особи». В зв'язку з цим перейдемо безпосередньо до визначення елементної структури адміністративно-правового статусу посадової особи як суб'єкта АПК.

Висвітлюючи адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади, С.В. Ківалов проводить їх класифікацію, зазначає функції, завдання, компетенцію [7, с. 82-94]. О.І. Щербак зазначав, що «... становище посадової особи, в тому числі органів виконавчої влади, ускладнює те, що вона виступає елементом правосуб'єктності державного органу в багатьох правовідносинах...» [8, с. 64]. Це означає, що правосуб'єктність особи та правосуб'єктність органу (і, відповідно, посади) співвідносяться як частина і ціле.

Змістом адміністративно-правового статусу посадової особи, в тому числі органів виконавчої влади, є службова правосуб'єктність, що містить службову правоздатність і службову дієздатність, які виникають одночасно із вступом особи у службово-правові відносини, тобто з часу зарахування на посаду. Припинення служби є підставою повного припинення службової правосуб'єктності. Отже, обсяг службової правосуб'єктності визначається, з одного боку, посадою, а з іншого – компетенцією відповідного органу виконавчої влади, у якому відбувається службова діяльність посадової особи [9, с. 54].

Система службових обов'язків і прав становить зміст службових повноважень посадової особи та визначає міру необхідної службової поведінки. Службові повноваження встановлюються у нормативному порядку одночасно із створенням відповідної посади і не залежать від конкретної особи.

Первинність службових обов'язків є характерною ознакою адміністративно-правового статусу посадової особи, саме службові обов'язки обумовлюють закріплення відповідних службових прав. Саме обов'язки службовця визначають сутність його службової діяльності [10, с. 324]. В свою чергу, службові права спрямовані на забезпечення належних умов виконання завдань служби. Вони створюють реальні можливості для виконання службових обов'язків, виступають гарантією діяльності службовця.

Автор вважає, що особливістю адміністративно-правового статусу посадової особи органу виконавчої влади є наступне:

- права та обов'язки посадової особи органу виконавчої влади встановлюються, як правило, у межах компетенції органу, в яких вони перебувають на службі;
- діяльність посадової особи органу виконавчої влади підпорядкована виконанню завдань, покладених на відповідний орган, і носить офіційний характер;
- права та обов'язки посадової особи органу виконавчої влади характеризуються єдністю, своєрідність якої полягає в тому, що їх права одночасно є обов'язками, адже вони повинні використовуватися в інтересах служби, а обов'язки – правами, бо інакше обов'язки неможливо буде здійснити;
- здійснення посадовою особою органу виконавчої влади своїх прав та обов'язків гарантується законодавством;
- законні вимоги посадової особи органу виконавчої влади є обов'язковими до виконання всіма, кому вони адресуються;
- з метою забезпечення ефективності діяльності законодавством передбачені певні обмеження загальногромадянських прав посадової особи органу виконавчої влади;
- для посадової особи органу виконавчої влади законодавством передбачені певні пільги, а також підвищена відповідальність за вчинення правопорушень.

Висновки. Таким чином, адміністративно-правовий статус посадової особи, як суб'єкта АПК - це сукупність нормативно визначених повноважень у відповідній галузі (землеробство; тваринництво; харчова промисловість; переробна промисловість; ветеринарна медицина; насінництво та росадництво; садівництво, виноробство; рибне господарство), в межах яких зосереджені їх права, обов'язки і гарантії їх реалізації, та за не виконання (неналежне виконання) яких наступає юридична відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні. К. : Ін Юре, 1997. 48 с.
2. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3724-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. №52. Ст.490.
3. Усольцев А.Т. Должностное лицо в советском государственном управлении. *Правоведение*. 1987. № 2. С. 13–19.
4. Гоменюк Д.С. Поняття державних посадових осіб. *Форум права*. 2009. № 1. С. 113–116.
5. Пахомов І.М. Адміністративно-правові питання державної служби в СРСР. К. : Вид-во Київськ. ун-ту, 1971. 128 с.
6. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К. : Видавничий Дім „Ін-Юре”, 2002. 668 с.
7. Адміністративне право України : підручник; за загальною редакцією академіка С.В. Ківалова. Одеса : Юридична література, 2003. 896 с.
8. Щербак А.И. Социальный механизм юридической ответственности должностных ли. К. : Наукова думка, 1986. 152 с.
9. Турчин А.Б. Адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб органів виконавчої влади: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. К., 2011. 221 с.
10. Старилев Ю.Н. Службное право : учеб. пос. М. : БЕК, 1996. 698 с.

REFERENCES:

1. Averyanov, V. (1997). Orhany vykonavchoyi vlady v Ukrayini. Kyiv: Institute Jure [in Ukrainian].
2. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrayiny [«On the Civil Service»: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 52, 490 [in Ukrainian].
3. Usoltsev, A. (1987). Dolzhnostnoye litso v sovetskom gosudarstvennom upravlenii. *Pravovedeniye – Jurisprudence*, 2, 13-19 [in Russian].
4. Gomenyuk, D. (2009). Ponyattya derzhavnykh posadovykh osib. *Forum prava – The forum of Law*, 1, 113-116.
5. Pakhomov, I. (1971). Administratyvno-pravovi pytannya derzhavnoyi sluzhby v SRSR. Kyiv: Kyiv University Publishing House [in Ukrainian].
6. Averyanov, V. (Ed.) (2002). *Vykonavcha vlada i administratyvne pravo*. Kyiv: In-Yure Publishing House [in Ukrainian].
7. Kivalov, S. (Ed.) (2003). *Administratyvne pravo Ukrayiny: pidruchnyk*. Odessa: Legal Literature [in Ukrainian].
8. Shcherbak, A. (1986). Sotsial'nyy mekhanizm yuridicheskoy otvetstvennosti dolzhnostnykh lits. Kyiv: Scientific thought [in Russian].
9. Turchin, A. (2007). Administratyvna vidpovidal'nist' za nevykonannya zakonnykh vymoh posadovykh osib orhaniv vykonavchoyi vlady [Administrative responsibility for non-fulfillment of legal requirements of executive bodies] (*Candidate's thesis*). Kyiv [in Ukrainian].
10. Starilov, Yu. (1996). *Sluzhebnoye pravo: ucheb. pos.* Moscow [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 25.09.2019

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2019.7.13>

Гречанюк Роксолана Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
Національної академії прокуратури України
e-mail: hrechserge1982@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0566-6365>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу наукових, а також нормативно-правових джерел здійснено наукову розробку визначення правового регулювання адміністративної діяльності в антикорупційних органах України. Зазначено, що питання адміністративної діяльності незалежно від сфер її існування в сучасній правовій науці знаходиться на етапі первинної дискусії, адже сама концепція адміністративної діяльності потребує суттєвого обговорення та обґрунтування. Констатується відсутність наукових розробок питань адміністративної діяльності антикорупційних органів. Під правовим регулюванням адміністративної діяльності антикорупційних органів пропонується розуміти систему нормативно-правових актів, що регламентують порядок здійснення адміністративних процедур (обумовлених інформаційно-аналітичними, забезпечувальними, представницькими, контрольними, юрисдикційними повноваженнями посадових осіб, які обіймають адміністративні посади в цих органах), що спрямовуються на упорядкування внутрішньоорганізаційних процесів, побудову структури цих органів та операційного менеджменту в них, налагодження співпраці із іншими зацікавленими суб'єктами, необхідної для їхнього сталого ефективного функціонування з метою досягнення їхніх завдань та реалізації функцій. Ключове призначення правового регулювання адміністративної діяльності пов'язується зі створенням нормативних передумов для застосування системи адміністративних процедур і реалізації повноважень управлінцями антикорупційних органів. Системою правового регулювання адміністративної діяльності вважається система нормативно-правових актів (переважно підзаконного характеру), спрямованих на належне нормативне урегулювання адміністративних процедур та похідних й суміжних процесів, необхідних для належної організації антикорупційних органів з метою досягнення мети їхньої діяльності та реалізації їх функцій.

Ключові слова: адміністративна діяльність, антикорупційна діяльність, запобігання корупції, протидія корупції, адміністративні процедури, антикорупційні органи, управління.

Grechanyuk R. TO THE QUESTION ON THE DEFINITION AND DESIGNATION OF LEGAL REGULATION OF THE ADMINISTRATIVE ACTIVITIES OF THE ANTI-CORRUPTION BODIES OF UKRAINE

In the article on the basis of the analysis of scientific as well as regulatory-legal sources, scientific development of the definition of legal regulation of administrative activity in anti-corruption bodies of Ukraine was carried out. It is noted that the issue of administrative activity, regardless of its spheres of existence in modern legal science, is at the stage of the primary discussion, since the very concept of administrative activity requires substantial discussion and substantiation. There is a lack of scientific developments in the issues of administrative activity of anti-corruption bodies. Under the legal